Wiecej arkuszy i odpowiedzi znajdziesz na: EDUARKUSZE.PL

Miejsce na identyfikację szkoły

ARKUSZ PRÓBNEJ MATURY Z OPERONEM JĘZYK POLSKI

2021/2022

POZIOM PODSTAWOWY

1

TEST

Czas pracy: 170 minut
(łącznie na napisanie testu i wypracowania)

Instrukcja dla zdającego

1. Upewnij się, że otrzymałaś/otrzymałeś dwa arkusze egzaminacyjne, oznaczone **1** i **2** – jeden z testem, drugi z wypracowaniem.
2. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 8 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
3. Odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
4. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
5. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
7. Możesz korzystać ze słownika poprawnej polszczyzny i słownika ortograficznego.

Życzymy powodzenia!

Za rozwiązanie testu można otrzymać **20 punktów**.

Wpisuje zdający przed rozpoczęciem pracy

PESEL ZDAJĄCEGO

KOD ZDAJĄCEGO

Arkusz opracowany przez Wydawnictwo Pedagogiczne OPERON.
Kopiowanie w całości lub we fragmentach bez zgody wydawcy zabronione.

eduarkusze.pl

Przeczytaj uważnie teksty, a następnie wykonaj zadania umieszczone pod nimi. Odpowiadaj tylko na podstawie tekstów i tylko własnymi słowami – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tylu odpowiedzi, o ile cię poproszono.

Tekst do zadań 1.–7.

Andrzej Markowski
Szablonowe określenia leksykalne[1]

Posługiwanie się szablonowymi wyrażeniami [...], choć zbliżone do mody językowej, różni się jednak od niej co najmniej pod dwoma względami. Po pierwsze, szablonowe określenia leksykalne są używane w języku stosunkowo długo bez zmian formalnych i semantycznych[2]. Po drugie, zasięg ich używania jest ograniczony do pewnych odmian stylistycznych polszczyzny oficjalnej, przede wszystkim – do języka polityków i stylu publicystycznego. Rzadko pojawiają się natomiast w polszczyźnie nieoficjalnej.

We współczesnej polszczyźnie można wyróżnić dwa typy szablonowych określeń leksykalnych: szablonowe połączenia zleksykalizowane i szablonowe peryfrazy[3]. Oprócz tego istnieją szablonowe połączenia składniowe, takie jak utarte formuły, stosowane w pismach urzędowych (np. *w nawiązaniu do...*; *w odpowiedzi na...*), a także szablonowe wyrażenia przyimkowe (np. *na drodze*, *na odcinku*, *na przestrzeni*, *na rzecz*, *na szczeblu*, *na terenie*, *w celu*, *w drodze*, *w dziedzinie*, *w kierunku*, *w ramach*, *w temacie*, *w warunkach*, *ze strony*) [...].

Szablonowe określenia zleksykalizowane, podobnie jak wyrazy modne, odznaczają się dużą, a ściślej – nadmierną, frekwencją tekstową. Wynika ona z tych samych przyczyn, które są powodem „kariery" słów modnych: z początkowej atrakcyjności tych sformułowań, wzmocnionej najczęściej tym, że są one używane (a czasem nawet tworzone) przez osoby popularne lub cieszące się pewnym autorytetem społecznym (polityków, dziennikarzy, naukowców). Takie określenia zwykle ujmują pewne treści (w miarę) błyskotliwie, lecz dość powierzchownie, a częste powtarzanie powoduje w dodatku ich banalizację, graniczącą z pustosłowiem. Szablonowe określenia leksykalne są bliskie frazeologizmom, w większości wypadków brakuje im jednak wyraźnego znaczenia naddanego, a także trwałego zespolenia składników, co jest (jak wiadomo) podstawą związku frazeologicznego. Współcześnie takie szablonowe określenia to na przykład: *brać sprawy w swoje ręce*, *osiągnięcie konsensusu*, *krok w dobrym kierunku*, *inicjatywa oddolna*, *wojna na górze*, *grupa trzymająca władzę*, *podejmować wyzwania*, *stoi przed nami wyzwanie*, *sprostać wyzwaniu*.

W okresie „realnego socjalizmu" szablonowe określenia leksykalne były ważnym elementem nowomowy [...]. Większość z tych określeń tak mocno wiąże się ze stylistyką i propagandą komunistyczną, że została zarzucona i współcześnie rzadko pojawia się w środkach upowszechniania informacji. Warto jednakże je przytoczyć, by się zorientować, czy któreś z nich po okresie swoistej kwarantanny nie powróci do języka polityki i publicystyki. Do najczęściej używanych należały wówczas wyrażenia i zwroty: *akcja żniwna*, *aktywnie uczestniczyć*, *dalsza poprawa*, *dalszy dynamiczny rozwój*, *front robót*, *jedynie słuszny*, *kampania buraczana*, *konkretne osiągnięcia*, [...] *owocna współpraca*, *pełna odpowiedzialność*, *pełne poparcie*, [...] *przejściowe trudności*, [...] *szerokie poparcie*, *walka o jakość*, [...] *wzajemna współpraca*, *zacieśniać stosunki*.

Jak widać, w wielu określeniach szablonowych, zarówno dawnych, jak i współczesnych, występują wyrazy modne, co świadczy o bliskości obu zjawisk.

Istotną cechą większości tych szablonowych połączeń jest duża przewidywalność ich następnego członu. Słysząc początek takiej szablonowej konstrukcji, możemy łatwo przewidzieć ich dalszy ciąg. Dzięki temu określenia te są proste w odbiorze, łatwo przyswajalne, choć jednocześnie [...] bardzo ogólnikowe lub nawet puste znaczeniowo.

Andrzej Markowski, *Kultura języka polskiego. Teoria. Zagadnienia leksykalne*, Warszawa 2009, s. 212–213.

[1] leksykalny – wyrazowy, odnoszący się do słownictwa
[2] semantyczny – znaczeniowy; semantyka – nauka o znaczeniach wyrazów
[3] peryfraza – omówienie; figura stylistyczna polegająca na zastąpieniu słowa oznaczającego dany przedmiot, czynność, osobę itp. jego opisem lub metaforą

eduarkusze.pl

ıra Polski PP glowny test.indd 2 2021-10-05 21:33:17

Zadanie 1. (*0–1*)

Napisz, jak Andrzej Markowski ocenia – pozytywnie czy negatywnie – występowanie szablonowych określeń leksykalnych. Uzasadnij odpowiedź na podstawie tekstu.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 2. (*0–2*)

Na podstawie tekstu określ podobieństwo oraz różnicę między określeniami szablonowymi a wyrazami modnymi.

Podobieństwo

.....

.....

.....

Różnica

.....

.....

.....

Zadanie 3. (*0–2*)

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń odnoszących się do tekstu Andrzeja Markowskiego. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Szablonowe określenia leksykalne występują przede wszystkim w języku mediów, polityce i języku urzędowym.	**P**	**F**
2.	Popularność określeń szablonowych wynika z ich prostoty, ogólnikowości i łatwości w odbiorze.	**P**	**F**
3.	Wyrazy modne, podobnie jak określenia szablonowe, należą do polszczyzny oficjalnej.	**P**	**F**
4.	Twórcami wyrazów modnych, podobnie jak określeń szablonowych, są często politycy, dziennikarze i naukowcy.	**P**	**F**

eduarkusze.pl

ıra Polski PP glowny test.indd 3 2021-10-05 21:33:17

Zadanie 4. (*0–1*)

Na podstawie tekstu Andrzeja Markowskiego i własnej wiedzy uzupełnij tabelę – dopisz szablonowe określenie leksykalne lub wyjaśnij jego znaczenie.

	Określenie	**Wyjaśnienie znaczenia**
A.	*inicjatywa oddolna*	
B.		*konflikt w sferach rządowych*
C.	*osiąganie konsensusu*	

Zadanie 5. (*0–1*)

Wyjaśnij, dlaczego utarte formuły językowe były ważnym składnikiem nowomowy w okresie komunizmu.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 6. (*0–1*)

Określ funkcję, jaką pełnią przykłady leksykalnych określeń szablonowych przytoczone w tekście.

.....

.....

Zadanie 7. (*0–1*)

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Artykuł Andrzeja Markowskiego to tekst

A. literacki.
B. naukowy.
C. publicystyczny.
D. retoryczny.

eduarkusze.pl

ıra Polski PP glowny test.indd 4 2021-10-05 21:33:17

Tekst do zadań 8.–14.

Grażyna Tomaszewska
Tajemnica

W spojrzeniu na *Pana Tadeusza* przeważa opinia, że jest to poemat, który próbuje ocalić od zapomnienia obraz dawnej, szlacheckiej Polski, która już w czasach Mickiewicza była anachroniczna. Poeta dzięki własnym doświadczeniom i wspomnieniom grona przyjaciół, których połączyła wspólnota wyobcowania na „paryskim bruku", powrócił do „kraju lat dziecinnych" i zobrazował go. Optyka spojrzenia (tęsknota, naturalny sentyment do dzieciństwa) spowodowała, że przedstawiony w poemacie świat jest wyidealizowany. Tym niemniej posiada wartość utworu realistycznego, bo prezentuje bogactwo rodzimej natury i bogactwo codziennego życia w typowym polskim dworze szlacheckim. [...]

Równocześnie zawsze pojawiały się głosy dowodzące „dziwności" tego realizmu lub wprost mu zaprzeczające. Mieczysław Jastrun twierdzi, że realistyczne szczegóły, którymi karmią się oczy werystów[1], mają charakter specyficzny: „[...] w istocie są one podporządkowane prawu tej rozżarzonej wizji, która z góry rzuca blask na każdą rzecz, jak od promieni jakiegoś wniebowstąpienia". Realistyczną niezwykłość łączy Jastrun (jak większość badaczy) przede wszystkim ze światem natury, któremu [...] przypisuje się kontakt „z nieskażonym pierwowzorem". Ale Jan Lechoń w wydanej w 1942 roku pracy *O literaturze polskiej* pisze, że *Pan Tadeusz*, jak każde wielkie dzieło sztuki, „jest właściwie gigantyczną deformacją rzeczywistości". W przekonaniu Lechonia *Pan Tadeusz* jest dziełem poezji czystej, a więc poezji organicznego zespolenia tkanki realistycznej z transcendentną[2]. Dlatego odsłania metafizyczną[3] jakość bytu w stopniu znacznie głębszym niż III część *Dziadów*. Nie narzuca odbiorcy retoryki metafizycznych uczuć, ale inicjuje w nim metafizyczne doznania. III część *Dziadów* byłaby poetyckim zapisem „nerwów" metafizycznych, *Pan Tadeusz* – głęboko uwewnętrznionych i ujawnianych powściągliwie – uczuć i wzruszeń metafizycznych. *Dziady* tworzą obraz metafizyki głośnej, hałaśliwej i ostentacyjnej, *Pan Tadeusz* – maksymalnie wyciszonej i uwewnętrznionej. I taki jest „realizm" poematu, bo Mickiewicz – pisze Lechoń – „tam, gdzie dotykał się rzeczywistości, stawał się bardziej metafizyczny", gdyż „dotykalna rzeczywistość była dla niego zawsze ujarzmieniem tajemnicy świata duchowego". W *Panu Tadeuszu* istnieją więc splecione ze sobą dwie rzeczywistości: realistyczna i metafizyczna. Lechoń zdecydowanie protestuje przeciwko traktowaniu utworu jako realistycznej „arcypowieści o polskim życiu".

Jednak według Wiktora Weintrauba miarą czystości poezji w *Panu Tadeuszu* jest właśnie beztroskie zanurzenie się w zmysłowej materii rzeczywistości, uwolnione w końcu od profetycznych[4] ambicji, od podwójności i nieprzejrzystości znaczeń. Poemat Mickiewicza wyrósł, podkreśla, „na gruzach" Mickiewiczowskiego profetyzmu i dzięki temu stał się „zwycięstwem pełnokrwistego realisty, akceptującego potoczne życie". [...]

Realizmowi *Pana Tadeusza* nadaje się też wymiar baśniowy. Julian Przyboś dowodzi: „Dla ukazania całej ozdoby przyrody ojczystej gromadzi w krajobrazie kwiaty kwitnące w różnych porach roku – maki kwitną w *Panu Tadeuszu* w porze koszenia otawy[5]. Zagęszcza i wyjaskrawia barwy, przerysowuje kontury nie tylko dla dobitności, ale przede wszystkim po to, by uniezwyklić kraj wspomnień, przenieść go w świat poezji, pojętej jako »wieść gminna«, baśń". W sposobie przedstawiania przez Mickiewicza natury widzi Przyboś manierę personifikacyjną, która dodatkowo akcentuje baśniowo-bajkowy charakter poematu. [...]

Jednak w przekonaniu Stanisława Pigonia ten inny wymiar rzeczywistości – nazywany, jak twierdzi, mylnie, baśnią, marzeniem czy idyllą[6] – istnieje w sposób realny. Widzi się go wówczas, gdy człowiek doświadcza łaski prawdziwej harmonii bytu [...]. Poeta – dowodzi Pigoń – posiadał rzadką umiejętność „wydobywania na jaw świeżego uroku spraw codziennych". W *Panu Tadeuszu* dokonuje po prostu „odświeżenia codziennej dziwności świata".

Grażyna Tomaszewska, *Jak widzi dusza? Estetyka i metafizyka światła w „Panu Tadeuszu"*, Gdańsk 2007, s. 11–16.

[1] werysta – tu: ktoś wiernie odtwarzający rzeczywistość
[2] transcendentny – wykraczający poza rzeczywistość
[3] metafizyczny – nadzmysłowy, duchowy, pozazmysłowy
[4] profetyczny – prorocki, wieszczy
[5] otawa – drugi pokos siana
[6] idylla – sielanka, beztroska

eduarkusze.pl

ıra Polski PP glowny test.indd 5 2021-10-05 21:33:17

Zadanie 8. (*0–1*)

Określ, co jest przedmiotem sporu między krytykami i historykami literatury w sprawie odczytania *Pana Tadeusza*.

.....

.....

Zadanie 9. (*0–1*)

Podaj dwa argumenty, które w opinii badaczy przemawiają za realizmem poematu Adama Mickiewicza. Nie cytuj.

.....

.....

.....

Zadanie 10. (*0–1*)

Wyjaśnij, czym według autorki artykułu jest „dziwny realizm” *Pana Tadeusza*.

.....

.....

Zadanie 11. (*0–1*)

Wyjaśnij, w jaki sposób ujawnia się metafizyczny wymiar *Pana Tadeusza*.

.....

.....

Zadanie 12. (*0–2*)

a) Na czym, według Jana Lechonia, polega różnica między metafizyką III części *Dziadów* a metafizyką *Pana Tadeusza*?

.....

.....

b) Podaj po jednym przykładzie rzeczywistości metafizycznej obecnej w tekstach Adama Mickiewicza.

III część *Dziadów*

.....

.....

Pan Tadeusz

.....

.....

eduarkusze.pl

ıra Polski PP glowny test.indd 6 2021-10-05 21:33:17

Zadanie 13. (*0–2*)

a) Napisz, co według niektórych odbiorców decyduje o baśniowym charakterze *Pana Tadeusza*.

.....

.....

b) Czy ostatnie zdanie poematu:

I ja tam z gośćmi byłem, miód i wino piłem,
A com widział i słyszał, w księgi umieściłem.

potwierdza baśniowość *Pana Tadeusza*? Uzasadnij odpowiedź.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 14. (*0–3*)

Napisz streszczenie tekstu liczące 40–60 słów.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

eduarkusze.pl

ıra Polski PP glowny test.indd 7 2021-10-05 21:33:17

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)

ISBN 978-83-8197-165-2

eduarkusze.pl

ıra Polski PP glowny test.indd 8 2021-10-05 21:33:17